

اعتبارسنجی پرسشنامه شخصیت مرزی در جامعه ایرانی

Validation of the borderline personality inventory in Iran

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۶/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۴/۲۵

Mohammadzadeh A. PhD*, Rezaei A. PhD

علی محمدزاده*، اکبر رضایی^۱

Abstract

Introduction: The Borderline Personality Inventory (BPI) is based on Kernberg's concept of borderline personality organization and DSM-IV diagnostic criteria. The BPI contains scales for assessing identity diffusion, impaired primitive defense mechanisms, reality testing, and fear of closeness. The aim of this study was to investigate the validity of this scale.

Method: We conducted the study in a survey and cross sectional context. Using a stratified random sampling method, 411 normal participants were selected for the study. Participants answered the BPI and the Borderline Personality Scale. Data were analyzed using explanatory factor analysis of variance and Pearson's correlation methods.

Results: Principle component analysis with promax rotation extracted four factors labeled identity diffusion, primitive defense mechanisms, impaired reality testing, and fear of closeness. However two other types of validity (convergent validity and inter-correlations between subscales and the whole scale) and three reliabilities (test retest, split half and internal constancy) have been reported for this scale.

Conclusion: The findings were similar to the results of previous studies. It was concluded that the BPI has good validity and reliability in an Iranian population, and that it can be used as valid measure in borderline personality studies.

Keywords: Borderline Personality Disorder, Reliability, Validity

چکیده

مقدمه: پرسشنامه شخصیت مرزی (BPI) بر اساس نظریه کرنبرگ از سازمان‌بندی شخصیت مرزی و همچنین ملاک‌های تشخیصی DSM-IV ساخته شده است. این پرسشنامه شامل مقیاس‌هایی برای سنجش آشفتگی هویتی، مکانیزم‌های دفاعی اولیه، واقعیت‌آزمایی آسیب‌دیده و ترس از صمیمیت می‌باشد. هدف پژوهش حاضر اعتبارسنجی این پرسشنامه بود.

روش: این پژوهش در یک بررسی زمینه‌یابی مقطعی انجام گرفته است. نمونه‌ای به حجم ۴۱۱ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب و مورد آزمون قرار گرفتند. شرکت‌کننده‌ها به پرسشنامه شخصیت مرزی و مقیاس شخصیت مرزی پاسخ دادند. داده‌ها با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی و همبستگی پیرسون تحلیل شدند.

یافته‌ها: تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش پرومکس چهار عامل پیشنهاد نمود که به ترتیب عامل‌های آشفتگی هویتی، مکانیزم‌های دفاعی اولیه، واقعیت‌آزمایی آسیب‌دیده و ترس از صمیمیت نام گرفتند. علاوه بر این، روایی (همزمان با ضریب ۰/۷۰ و همبستگی خرده مقیاس‌ها با کل مقیاس و با یکدیگر با ضرایب ۰/۷۱ تا ۰/۸۰ و سه نوع اعتبار بازآزمایی، تنصیفی و همسانی درونی به ترتیب با ضرایب ۰/۸۰، ۰/۸۳ و ۰/۸۵) بدست آمد.

نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش حاضر به تحقیقات قبلی نزدیک است. براساس نتایج حاصله، پرسشنامه شخصیت مرزی (BPI) در جامعه ایرانی روایی و اعتبار مناسبی دارد و در تحقیقات مربوط به شخصیت مرزی به‌عنوان یک ابزار معتبر قابل کاربرد می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: اختلال شخصیت مرزی، اعتبار، روایی

* Corresponding Author: Department of Psychology, East Azerbaijan, Payame-noor University, Tehran, Iran
Email: ali.mohammadzadeh@gmail.com

* گروه روانشناسی، دانشگاه پیام نور آذربایجان شرقی، تبریز، ایران
۱- گروه روانشناسی، دانشگاه پیام نور آذربایجان شرقی، تبریز، ایران

مقدمه

شخصیت مرزی الگوی فراگیر بی‌ثباتی در روابط بین‌فردی، خودانگاره و عواطف، به‌همراه تکانشگری، رفتارهای خودکشی، احساس‌های مزمن پوچی و اندیشه‌پردازی پارانویایی گذرا و مرتبط با تنیدگی است که در اوایل بزرگسالی آغاز شده و در زمینه‌های گوناگون خود را نشان می‌دهد [۱]. پرسشنامه‌هایی برای سنجش شخصیت مرزی در نمونه‌های بالینی و غیربالینی ساخته شده‌اند: *سانسون*، *ویدرمن* و *سانسون* [۲] مقیاسی تحت عنوان مقیاس خود جرحی (SHI: Self Harm Inventory) برای تعریف رفتارهای خود جرحی و نیز سنجش اختلال شخصیت مرزی ساخته‌اند. این مقیاس در مطالعات بالینی مبتلایان به اختلال شخصیت مرزی کاربرد دارد. مقیاس زانارینی برای اختلال شخصیت مرزی [۳] بر مبنای نسخه تغییر یافته مصاحبه تشخیصی اختلالات شخصیت بر اساس DSM-IV ساخته شده است. سوال‌های این مقیاس در چارچوب زمانی یک هفته‌ای علائم را می‌سنجد و همه ملاک‌های نه‌گانه اختلال شخصیت مرزی را که در DSM-IV تعریف شده‌اند، در بر می‌گیرد. نسخه B پرسشنامه صفات اسکیزوتایپی (Schizotypal Trait questionnaire B form: STB) که به مقیاس شخصیت مرزی مشهور است، توسط کلاریج و بروکز [۴] در آکسفورد ساخته شده است. این مقیاس براساس ملاک‌های سومین ویراست راهنمای آماری و تشخیصی اختلالات روانی (DSM-III) [۵] ساخته شده است. این مقیاس در بررسی خصلت‌های مرزی در جمعیت غیربالینی و بر اساس الگوی ابعادی و پیوستاری نشانه‌شناسی اختلالات روانی کاربرد دارد. این مقیاس ۳ عامل دارد: عامل نامیدی، عامل تکانشگری و عامل علائم تجزیه‌ای و پارانوییدی وابسته به تنیدگی. *لیشنرینگ* [۶] مقیاسی ۵۱ ماده‌ای تحت عنوان مقیاس شخصیت مرزی (Borderline Personality Inventory: BPI) ساخته است. BPI براساس نظریه کرنبرگ [۷] و مفهوم *گاندلسون* و *کولب* [۸] از سازمان‌بندی شخصیت مرزی و همچنین ملاک‌های تشخیصی DSM-IV [۱] ساخته شده است.

کرنبرگ [۷] در یک الگوی نظری سازمان شخصیت بهنجار، مرزی و نابهنجاری را در چارچوب یک پیوستار نشان داده است. در الگوی فوق، سازمان شخصیت در سه سطح از هم متمایز هستند: روان‌آزردگی، مرزی و روان‌گسستگی. کرنبرگ معتقد است پاره‌ای از اختلالات شخصیت که در DSM‌ها بدان اشاره شده است، ریشه در سازمان شخصیت مرزی دارند. سطح روان‌آزردگی سازمان شخصیت، نشانگر یک هویت رشدنیافته است که با بروز احساس گناه ناشی از فراموشی، شکل پیچیده‌ای پیدا کرده و به استقرار یک من آسیب‌دیده منتهی می‌گردد. چنین الگویی به شخصیت‌های آزارپذیر - افسرده، وسواس بی‌اختیاری و هیستریک

نزدیک است. سازمان شخصیت در سطح روان‌گسستگی با نشانه‌هایی مانند سردرگمی بین خود و دیگران، خود و محیط فیزیکی همراه است که رفتارهای پرخاشگرانه شدید این سطح از سازمان شخصیت را بهتر نمایان ساخته و در این صورت فرد هویت انسجام نیافته‌ای را تجربه می‌کند. کارکرد شخصیت در سطح مرزی بین دو دامنه سازمان روان‌آزردگی و روان‌گسستگی قرار دارد. تفاوت اساسی بین سازمان شخصیت مرزی و روان‌آزردگی در این است که در سازمان مرزی در پاره‌ای از مواقع، دوره‌های آسیب در واقعیت‌آزمایی تجربه می‌شود. همچنین، در سازمان شخصیت مرزی اغلب از مکانیزم‌های دفاعی نخستین استفاده می‌شود [۹]. در الگوی کرنبرگ، سازمان شخصیت مرزی دارای سه بعد اساسی است: آزمونگری واقعیت، دفاع‌های روانشناختی نخستین و سردرگمی هویت [۱۰]. گرچه اختلال شخصیت مرزی می‌تواند از سطح سازمان شخصیت مرزی که در نظریه کرنبرگ مطرح است، ناشی شود، ولی سازمان شخصیت مرزی لزوماً با اختلال شخصیت مرزی یکی نیست. بیماران مبتلا به اختلال شخصیت مرزی در مرز بین روان‌آزردگی و روان‌گسستگی قرار گرفته و با بی‌ثباتی فوق‌العاده عاطفه، خلق، رفتار و مشکلات مربوط به روابط موضوعی مشخص می‌گردند. بر طبق این نظریه، دفاع‌های روانشناختی نخستین و سردرگمی هویت اختصاص به شخصیت مرزی دارند. تحقیقات مختلف این بخش از این نظریه را تایید کرده‌اند [۹، ۱۰، ۱۱]. به‌طور کلی، دفاع‌های روانشناختی نخستین از قبیل فراقکنی، انکار، تجزیه و دو نیمه‌سازی نشانگر گرایش‌ها و تمایلات دفاعی رشدنیافته‌ای است که با منابع و انگیزه‌های درونی ناهشیار گره خورده‌اند. در الگوی کرنبرگ، فرض بر این است که این گونه دفاع‌های نخستین، سطح مرزی شخصیت را مشخص ساخته و با دیگر دفاع‌های مورد استفاده در افراد بهنجار متفاوت هستند. آزمونگری واقعیت به ظرفیت فرد برای متمایز کردن خود از غیر خود، محرک‌های درونی از بیرونی و برقراری انسجام بین ملاک‌های اجتماعی واقعی اشاره دارد و در صورت شکست افراطی در آزمون‌گری واقعیت، سازمان شخصیت مرزی به سطح رفتار و افکار روان‌گسستگی می‌رسد. سردرگمی هویت نیز مبین یک هویت انسجام‌نیافته ناشی از سازه خود است [۹، ۱۲]. نتایج تحقیق *لیشنرینگ*، *کونست* و *هایر* [۱۳]، نشان داده است که بین سردرگمی هویت، دفاع‌های نخستین و آزمونگری واقعیت با رفتارهای ضداجتماعی، روان‌آزردگی و مشکلات بین فردی همبستگی وجود دارد. همچنین، در تحقیق *اسکودول* و همکاران [۱۴] نشان داده شده است که بین میزان آسیب روانی و ساختار شخصیت افراد مبتلا به اختلال شخصیت مرزی با ابعاد الگوی کرنبرگ یعنی سردرگمی هویت، دفاع‌های نخستین و آزمونگری واقعیت هماهنگی وجود دارد.

پرسشنامه شخصیت مرزی (BPI) ابتدا به فارسی برگردانده شد. سپس از دو نفر متخصص زبان انگلیسی خواسته شد که ماده‌های برگردانده‌شده فارسی را به انگلیسی ترجمه نمایند. سپس، آزمون حاصله روی چند آزمودنی به‌صورت آزمایشی اجرا شد و اشکال‌های پیش‌آمده برای کاربرد نهائی آزمون اصلاح و رفع شد. پس از انتخاب کلاس‌ها در هر دانشگاه نخست محققین خود را به دانشجویان معرفی و هدف تحقیق را بیان کردند. سپس سوال‌های پرسشنامه شخصیت مرزی (BPI) در اختیار آنها قرار گرفت. به آزمودنی‌ها گفته شد محدودیت زمانی وجود ندارد و آنها براساس نوع سوال‌ها تنها جواب بلی-خیر باید بدهند. مقیاس شخصیت مرزی (STB) هم به‌عنوان ابزار دوم و به‌منظور احراز روایی همزمان بر روی ۸۰ نفر به‌کار گرفته شد. به‌منظور رعایت اخلاق پژوهشی و حقوق آزمودنی‌ها، هم به‌صورت شفاهی [قبل از اجرا] و هم به‌صورت کتبی (بالای پرسشنامه) خاطرنشان گردید، اطلاعات درخواستی در این پرسشنامه‌ها، صرفاً به‌منظور اهداف پژوهشی است. جهت اطمینان خاطر شما، به‌جز تعیین جنس نیازی به ذکر نام و نام خانوادگی و دیگر مشخصات خصوصی نیست.

داده‌ها با استفاده از روش تحلیل عاملی نوع اکتشافی و به‌روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و در نرم افزار SPSS-15 تحلیل شدند. برای گردآوری داده‌ها، ابزارهای زیر به‌کار گرفته شدند:

پرسشنامه شخصیت مرزی (BPI): این مقیاس توسط لیشرنریگ [۶] و به‌منظور سنجش صفات شخصیت مرزی در نمونه‌های بالینی و غیربالینی ساخته‌شده و به‌صورت بلی/خیر جواب داده می‌شود. BPI مقیاسی ۵۳ ماده‌ای است که براساس مفهوم کرنبرگ [۷] از سازمان‌بندی شخصیت مرزی و همچنین ملاک‌های تشخیصی DSM-IV ساخته شده است. BPI شامل عامل‌هایی برای سنجش آشفتگی هویتی، مکانیزم‌های دفاعی اولیه، واقعیت‌آزمایی آسیب‌دیده و ترس از صمیمیت می‌باشد. نتایج چندین بررسی همسانی درونی و اعتبار بازمیابی یک هفته‌ای آن را بالا گزارش کرده‌اند (آلفای کرونباخ، ۰/۹۱ تا ۰/۹۸، $N=484$ و ضریب اعتبار بازمیابی، ۰/۷۳ تا ۰/۸۹، $N=101$). حساسیت این مقیاس بین ۸۵٪ تا ۸۹٪ و ویژگی آن بین ۷۸٪ تا ۸۹٪ می‌باشد.

مقیاس شخصیت مرزی (STB): این مقیاس به‌منظور سنجش الگوهای شخصیت مرزی ساخته شده است و شامل ۲۴ ماده می‌باشد که به‌صورت بلی/خیر جواب داده می‌شود، جواب بلی نمره یک و جواب خیر نمره صفر می‌گیرد. این مقیاس سه عامل دارد: عامل ناامیدی، عامل تکانشگری و عامل علائم تجزیه‌ای و پارانویدی وابسته به تنیدگی. جکسون و کلاریج [۱۸] ضریب اعتبار بازمیابی را برای STB، ۰/۶۱ گزارش کرده‌اند. همچنین، راولینگز، کلاریج و فریمن [۱۹] ضریب آلفای ۰/۸۰ را گزارش

لیشرنریگ [۶] برای مقیاس شخصیت مرزی [BPI] چهار عامل را گزارش کرده است: آشفتگی هویتی، مکانیزم‌های دفاعی اولیه، واقعیت‌آزمایی آسیب‌دیده و ترس از صمیمیت. چبرول و همکاران [۱۵] نیز در نوجوانان شش عامل را گزارش نمودند: (۱) علائم تجزیه‌ای/ روان‌گسستگی (۲) مصرف مواد (۳) ناپایداری در روابط بین فردی (۴) آشفتگی هویتی و هیجانی (۵) الگوهای خودشیفتگی (۶) تکانشگری.

با توجه به شیوع قابل ملاحظه صفات مرزی در بین جوانان که منجر به مشکلات عاطفی مرتبط با جنس مخالف، افسردگی، آشفتگی‌های هویتی و خودانگاره، خشونت، تکانه‌های خودکشی و... می‌گردد، تا کنون ابزاری مناسب برای ارزیابی و تشخیص شخصیت مرزی در ایران تهیه نشده است. تنها، پرسشنامه‌های سیاه سازمان شخصیت (Inventory of Personality Organization: IPO) [۱۶] و مقیاس شخصیت مرزی (STB) [۱۷] اعتباریابی شده‌اند، ولی ابزارهای مذکور نیز جنبه‌های محدودی از شخصیت مرزی را می‌سنجند. پرسشنامه شخصیت مرزی یکی از ابزارهای جامعی است که بر اساس نظریه بانفوذ کرنبرگ در ارتباط با شخصیت مرزی و نیز با در نظر گرفتن ملاک‌های DSM-IV ساخته شده است. این مقیاس، الگوی‌های مقوله‌ای و ابعادی اختلال شخصیت مرزی را با هم ادغام نموده است و از آن در تحقیقات مربوط به اختلال شخصیت مرزی به‌طور گسترده‌ای استفاده می‌شود که این خود بیانگر آن است که این پرسشنامه آنچه را که ادعا می‌کند، به‌خوبی می‌سنجد. این پرسشنامه نقش برجسته‌ای در تعریف عامل‌های مرزی بازی می‌کند که نه تنها در اختلال شخصیت مرزی که در همه اختلالات شبه روان‌گسستگی و نیز افسردگی یافت می‌شوند. همچنین، BPI ابزار غربالگری الگوهای سازمان شخصیت مرزی و اختلال شخصیت مرزی می‌باشد و نیز در مطالعات ابعادی الگوهای مرزی اختلالات محور I و II کاربرد دارد. مسئله‌ای که پژوهش حاضر بر اساس آن شکل گرفت این بود که آیا پرسشنامه شخصیت مرزی در ایران قابلیت کاربرد دارد؟

روش

جامعه آماری تحقیق حاضر عبارت بود از کلیه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های پیام نور تبریز و سراب که در سال تحصیلی ۸۸-۸۹ مشغول به‌تحصیل بودند و از بین آنها براساس جدول نمونه‌گیری مورگان و با در نظر گرفتن حجم جامعه پژوهشی نمونه‌ای به حجم ۴۱۱ نفر (۲۴۱ مونث و ۱۷۰ مذکر) و با در نظر گرفتن توزیع جمعیتی به‌روش نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب و مورد آزمون قرار گرفتند. دامنه سنی نمونه پژوهش بین ۱۸ تا ۳۵ قرار داشت و میانگین و انحراف معیار سن نمونه انتخاب‌شده به‌ترتیب ۲۱/۲۵ و ۲/۵۲ بود.

کرده‌اند. تحقیقی هم که توسط شانکار [۲۰] روی بیماران بالینی با تشخیص اختلال شخصیت مرزی انجام گرفته، روائی افتراقی و روائی سازه STB را تایید کرده است. در ایران، محمدزاده، گودرزی، تقوی و ملازاده [۱۷] ضریب اعتبار بازآزمایی در فاصله ۴ هفته کل مقیاس STB را ۰/۸۴، و خرده مقیاس‌های ناامیدی، تکانشگری و علائم تجزیه‌ای و پارانویدی وابسته به تنیدگی را به ترتیب ۰/۵۳، ۰/۷۲ و ۰/۵۰ گزارش کرده‌اند. ضریب آلفا برای کل مقیاس ۰/۷۷ و برای خرده مقیاس‌های ناامیدی ۰/۶۴، تکانشگری ۰/۵۸ و علائم تجزیه‌ای و پارانویدی وابسته به تنیدگی ۰/۵۷ می‌باشد. همچنین، STB از روائی (عاملی و افتراقی) مطلوبی در ایران برخوردار است.

یافته‌ها

نخست قابلیت تحلیل عاملی از طریق آزمون کایزر- مایر- اولکین (Kaiser-Meyer-Olkin Measure) و آزمون کرویت بارتلت (Bartlett's Test of Sphericity) بررسی شد. بر این اساس، مقدار آزمون کایزر- مایر- اولکین $= ۰/۶۰$ (KMO) بیانگر کفایت نمونه‌برداری و مشخصه آزمون کرویت بارتلت [۸۱۹۳/۵۶، $p = ۰/۰۰۰۱$] معنادار است که نشان می‌دهد ماتریس همبستگی داده‌ها در جامعه صفر نیست و بنابراین عمل

عامل‌یابی قابل توجیه است. آنگاه برای بررسی ساختار عاملی از تحلیل عاملی نوع اکتشافی و به‌روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش پرومکس استفاده شد. ماده‌هایی مشمول یک عامل شدند که وزن ۰/۳۰ یا بالاتر را داشتند. در کل ۱۹ عامل ارزش ویژه بالاتر از یک داشتند و ۷۱/۵۸ درصد واریانس‌های مشاهده شده را تبیین می‌کردند. جدول ۱، درصد واریانس‌های تبیین‌شده ۱۹ عامل اولیه را نشان می‌دهد. رسم نمودار ارزش‌های ویژه (شکل شماره ۱) و الگوی وزن‌های عاملی، ۴ عامل را پیشنهاد نمود. این عامل‌ها ابقا شده و آنگاه در معرض چرخش پرومکس قرار گرفتند. در مجموع ۴ عامل ۳۱/۸۸ درصد واریانس کل را تبیین می‌کنند.

جدول ۲ نیز درصد واریانس‌های تبیین‌شده ۴ عامل استخراج شده و جدول ۳ نیز ماده‌های مربوط به هر یک از عامل‌ها را نشان می‌دهد. عامل اول (۱۰ ماده) ارزش ویژه برابر با ۶/۰۶ دارد و ۱۴/۷۹ درصد واریانس‌های مشاهده‌شده را توجیه می‌کند. این عامل، "آشفستگی هویتی" نام گرفت و سوال‌هایی مثل "بعضی مواقع طوری فکر و عمل می‌کنم که شایسته من نیست" را شامل می‌شود. دومین عامل (۹ ماده) ارزش ویژه برابر با ۲/۶۱ دارد و ۶/۳۸ درصد واریانس را تبیین می‌کند. این عامل، "مکانیزم‌های دفاعی اولیه" نام گرفت و با سوال‌هایی مثل "بعضی مواقع احساس می‌کنم که

جدول ۱: ارزش‌های ویژه اولیه و درصد واریانس‌های تبیین‌شده توسط عامل‌های اولیه

چرخش	ارزش‌های ویژه اولیه		مولفه‌ها
	درصد واریانس تراکمی	درصد واریانس تبیین‌شده	
کل		کل	
۳/۳۸	۱۴/۱۶	۱۴/۱۶	۱
۳/۳۷	۱۹/۷۰	۵/۵۴	۲
۳/۰۷	۲۴/۳۸	۴/۶۷	۳
۳/۳۶	۲۵/۴۵	۴/۰۷	۴
۲/۲۸	۳۲/۳۰	۳/۸۴	۵
۲/۷۱	۳۶/۰۱	۳/۷۱	۶
۲/۸۰	۳۹/۶۵	۳/۶۳	۷
۳/۰۹	۴۳/۱۱	۳/۴۶	۸
۲/۱۴	۴۶/۳۹	۳/۲۷	۹
۳/۳۲	۴۹/۵۱	۳/۱۲	۱۰
۲/۴۴	۵۲/۵۲	۳	۱۱
۲/۴۹	۵۵/۴۰	۲/۸۸	۱۲
۲/۳۹	۵۸/۱۰	۲/۷۰	۱۳
۲/۰۹	۶۰/۶۶	۲/۵۶	۱۴
۳/۸۱	۶۲/۹۹	۲/۳۳۱	۱۵
۱/۷۸	۶۵/۳۰	۲/۳۰	۱۶
۱/۸۵	۶۷/۴۸	۲/۱۷	۱۷
۲/۱۸	۶۹/۵۵	۲/۰۷	۱۸
۲/۵۰	۷۱/۵۸	۲/۰۲	۱۹

جدول ۲- ارزش‌های ویژه و درصد واریانس‌های تبیین‌شده توسط عامل‌های نهایی

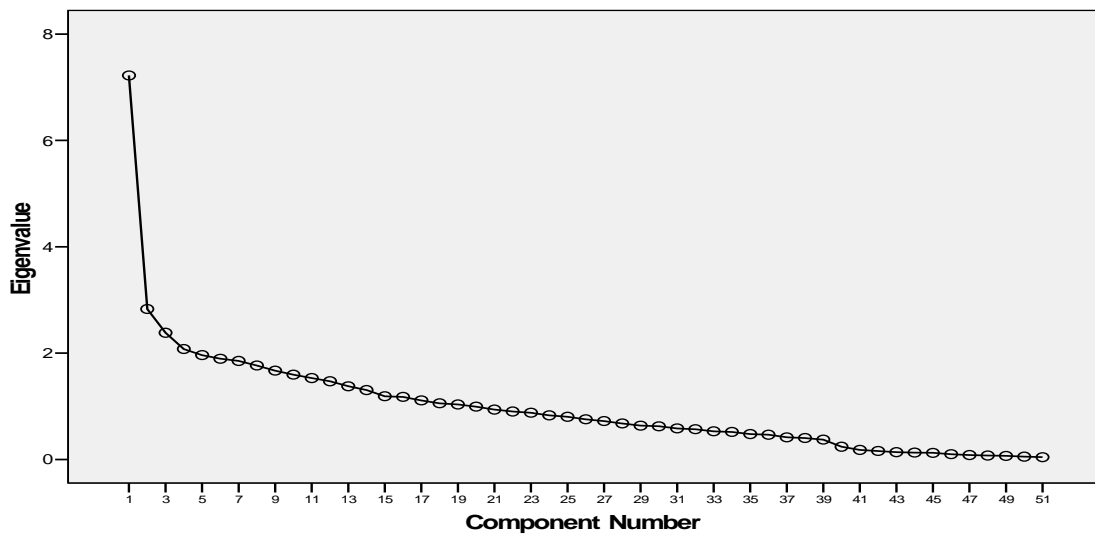
مولفه‌ها	ارزش‌های ویژه			چرخش
	کل	درصد واریانس تبیین‌شده	درصد واریانس تراکمی	
۱	۶/۰۶	۱۴/۷۹	۱۴/۱۶	۴/۵۱
۲	۲/۶۱	۶/۳۸	۲۱/۱۷	۴/۱۹
۳	۲/۳۶	۵/۷۷	۲۶/۹۵	۳/۸۳
۴	۲/۰۲	۴/۹۲	۳۱/۸۸	۲/۷۱

جدول ۳- ماده‌های شناسایی‌شده برای هر یک از عامل‌های پرسشنامه شخصیت مرزی

ماده‌ها
<p>عامل اول: آشفتگی هویتی</p> <p>۱۵- بعضی مواقع طوری فکر و عمل می‌کنم که شایسته من نیست</p> <p>۲۶- احساس می‌کنم شخص دیگری در درونم هست، هر چند که در واقع آن‌طور نیست</p> <p>۸- بعضی مواقع احساس می‌کنم که اشیا و افراد پیرامونم واقعی نیستند</p> <p>۲۷- بعضی مواقع به‌نظر می‌رسد که بدنم یا بخشی از آن از من بیگانه‌شده و یا تا حدودی عوض شده است</p> <p>۳۳- بعضی مواقع احساس می‌کنم در حال تکه تکه شدن هستم</p> <p>۳۴- بعضی مواقع برایم سخت است تشخیص دهم که آیا چیزی واقعا اتفاق افتاده یا فقط تصور می‌کنم که اتفاق افتاده است.</p> <p>۳۷- بعضی مواقع احساس می‌کنم بدنم تحلیل می‌رود و یا بخشی از آن در حال از بین رفتن است</p> <p>۴۲- اغلب نمی‌دانم که واقعا چه چیزی می‌خواهم</p> <p>۴۶- بعضی مواقع احساس می‌کنم در رویا زندگی می‌کنم و یا انگار در حال تماشای فیلم زندگی‌ام هستم</p> <p>۳۶- بعضی مواقع احساس می‌کنم هیچ چیز واقعی نیست</p> <p>عامل دوم: مکانیزم‌های دفاعی اولیه</p> <p>۲۹- بعضی مواقع احساس می‌کنم که دیگران قصد دارند بر من مسلط شوند</p> <p>۱۶- احساس می‌کنم همانند عروسک خیمه شب‌بازی از بیرون تحت کنترل و اطاعت هستم.</p> <p>۱- بطور مکرر دوره‌هایی از وحشت‌زدگی را تجربه می‌کنم</p> <p>۹- احساساتم نسبت به دیگران به‌سرعت به قطب مخالف آن تغییر شکل می‌دهد [مانند تبدیل عشق و پذیرش به تنفر و طرد]</p> <p>۳۹- اغلب احساس می‌کنم دیگران مسخره‌ام می‌کنند و یا درباره من حرف می‌زنند</p> <p>۴۰- اغلب به‌نظر می‌رسد دیگران با من خصومت دارند</p> <p>۵۰- بعضی مواقع افکار جنایت‌آمیزی دارم</p> <p>۴۸- اغلب به‌شدت احساس گرسنگی می‌کنم، طوری که هر آنچه را که پیدا می‌کنم می‌خورم</p> <p>۱۰- اغلب احساس ناامیدی و بی‌ارزشی را تجربه می‌کنم</p> <p>عامل سوم: واقعیت‌آزمایی</p> <p>۴۱- احساس می‌کنم که دیگران افکار خود را به‌ذهن من تزریق می‌کنند</p> <p>۷- اشکال و تصاویری را می‌بینم که در واقع وجود ندارند</p> <p>۱۲- صداهایی را در حال صحبت با خودم می‌شنوم، زمانی که هیچ کسی حضور ندارد</p> <p>۱۳- اگر جوابتان بله می‌باشد، لطفاً یکی از گزینه‌های زیر را انتخاب کنید: این صداها الف] خارج از من می‌آیند ب] از درون خودم می‌آیند</p> <p>۲۶- احساس می‌کنم شخص دیگری در درونم هست، هر چند که در واقع آن‌طور نیست</p> <p>۲۱- بعضی مواقع احساس می‌کنم شکل افراد و اشیا تغییر می‌کند، با اینکه واقعا نمی‌تواند تغییر کند</p> <p>۳۶- بعضی مواقع احساس می‌کنم هیچ چیز واقعی نیست</p> <p>عامل چهارم: ترس از صمیمیت</p> <p>۲۳- در روابط عاطفی اغلب مطمئن نیستم به‌دنبال چه رابطه‌ای هستم</p> <p>۲۵- اگر رابطه‌ای قطع شود، احساس می‌کنم با احساساتم بازی شده است</p> <p>۵- وقتی دیگران علاقه عمیقی به‌من نشان می‌دهند احساس خفگی می‌کنم</p> <p>۱۴- در روابط صمیمی بارها و بارها شکست خورده‌ام</p> <p>۱۹- بعضی مواقع احساس می‌کنم که انگار جنایتی را مرتکب شده‌ام، اگرچه هرگز آن را انجام نداده باشم</p> <p>۲۰- از روی عمد به خودم آسیب جسمانی می‌زنم</p> <p>۲۸- اگر رابطه‌ای بیش از اندازه باعث صمیمیت و نزدیکی شود، اغلب احساس می‌کنم که باید آن را قطع کنم</p> <p>۵۰- بعضی مواقع افکار جنایت‌آمیزی دارم</p>

ماده‌های ۲۶، ۳۶ و ۵۰ در بیش از یک عامل وزن عاملی بیشتر از ۰/۳۰ دارند، بنابراین در عامل‌های مربوطه تکرار شده‌اند.

Scree Plot

[شکل ۱]

نمونه تحقیقی که به طور تصادفی انتخاب شده بودند، همزمان به سوال‌های دو پرسشنامه جواب دادند. در تکمیل همزمان دو پرسشنامه ترتیبی داده شد که نیمی از آزمودنی‌ها نخست BPI و سپس STB را تکمیل نمایند و نیم دیگر از آزمودنی‌ها ابتدا STB و سپس BPI را تکمیل نمایند تا بدین وسیله اثرات ناشی از ترتیب تکمیل پرسشنامه‌ها کنترل شود. نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که BPI و عامل‌های آن با STB همبستگی مثبت دارند.

دیگران افکار خود را به ذهن من تزریق می‌کنند" را در بر می‌گیرد. چهارمین عامل (۸ ماده) ارزش ویژه برابر با ۲/۰۲ دارد و ۴/۹۲ درصد واریانس را تبیین می‌کند. این عامل "ترس از صمیمیت" نام گرفت و سوال‌هایی مثل "در روابط عاطفی اغلب مطمئن نیستم به دنبال چه رابطه‌ای هستم" را شامل می‌شود. به منظور بررسی روایی همزمان از اجرای همزمان مقیاس شخصیت مرزی (STB) استفاده شد. بدین منظور ۸۰ نفر از

جدول ۴- همبستگی بین پرسشنامه‌های BPI و STB به منظور بررسی روایی همزمان

متغیرها	STB	نامیدی	تکانشگری	علائم تجزیه‌ای و پارانوئیدی وابسته به تنیدگی
BPI	۰/۷۰	۰/۴۴	۰/۴۰	۰/۵۰
آشفتگی هویتی	۰/۵۸	۰/۶۲	۰/۵۲	۰/۴۷
مکانیزم‌های دفاعی اولیه	۰/۵۵	۰/۵۷	۰/۴۰	۰/۶۰
واقعیت‌آزمایی	۰/۶۶	۰/۴۶	۰/۳۸	۰/۶۸
ترس از صمیمیت	۰/۷۰	۰/۶۳	۰/۳۷	۰/۴۰

همه ضرایب همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

از بین نمونه تحقیق، انتخاب و سپس در فاصله ۴ هفته دوباره آزمایش شدند. ضریب اعتبار برای کل پرسشنامه ۰/۸۰ و برای عامل‌های آشفتگی هویتی، مکانیزم‌های دفاعی اولیه، واقعیت‌آزمایی آسیب‌دیده و ترس از صمیمیت به ترتیب ۰/۶۳، ۰/۷۴، ۰/۶۶ و ۰/۶۲ بدست آمد. ($p < ۰/۰۰۱$). به منظور تعیین اعتبار تصنیفی مقیاس، سوال‌ها به دو قسمت زوج و فرد تقسیم و نمره آزمودنی‌ها در هر قسمت محاسبه گردید. سپس ضریب همبستگی بین دو قسمت بر اساس ضریب همبستگی تصحیح شده اسپیرمن-براون محاسبه گردید. این ضریب برای کل پرسشنامه ۰/۸۳ و برای عامل‌های آشفتگی هویتی، مکانیزم‌های دفاعی اولیه، واقعیت‌آزمایی

در این پژوهش همبستگی درونی نمرات عامل‌ها با یکدیگر و با کل مقیاس استخراج گردید که در جدول ۵ خلاصه شده است. این جدول نشان می‌دهد که همبستگی بین BPI با عامل‌های آشفتگی هویتی، مکانیزم‌های دفاعی اولیه، واقعیت‌آزمایی آسیب‌دیده و ترس از صمیمیت به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۸۰، ۰/۷۱ و ۰/۷۳ می‌باشد که روایی مطلوبی به حساب می‌آیند. همبستگی بین عامل‌ها هم بین ۰/۳۷ تا ۰/۴۴ و معنادار می‌باشند. در مطالعه حاضر سه نوع اعتبار نیز برای BPI گزارش گردید؛ بازآزمایی، تصنیفی و همسانی درونی. برای تعیین اعتبار بازآزمایی مقیاس، تعداد ۶۰ نفر به صورت داوطلب

مکانیزم‌های دفاعی اولیه ۰/۷۲، واقعیت‌آزمایی آسیب‌دیده ۰/۶۶ و ترس از صمیمیت ۰/۶۵ محاسبه شد که رضایت بخش می‌باشد ($p < ۰/۰۰۱$). جدول ۶ تمام ضرایب اعتبار مربوط به BPI و عامل‌های آن را خلاصه کرده است.

آسیب‌دیده و ترس از صمیمیت به ترتیب ۰/۶۷، ۰/۷۰، ۰/۷۱ و ۰/۶۹ بدست آمد. ($p < ۰/۰۰۱$). جهت سنجش اعتبار درونی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. براساس نتایج حاصله ضریب آلفا برای کل پرسشنامه ۰/۸۵ و برای عامل‌های آشفتگی هویتی ۰/۶۸،

جدول ۵- همبستگی بین زیر مقیاس‌های پرسشنامه شخصیت مرزی

BPI	۱	۲	۳	۴
آشفتگی هویتی	۰/۷۷*	۱	۰/۳۷*	۰/۴۴*
مکانیزم‌های دفاعی اولیه	۰/۸۰*	۰/۴۴*	۱	۰/۴۲*
واقعیت‌آزمایی	۰/۷۱*	۰/۳۷*	۰/۴۲*	۱
ترس از صمیمیت	۰/۷۳*	۰/۸۰*	۰/۷۱*	۰/۴۰*

* همبستگی‌ها در سطح ۰/۰۱ معنادار هستند.

جدول ۶- خلاصه ضرایب اعتبار پرسشنامه شخصیت مرزی

اعتبار	عامل اول	عامل دوم	عامل سوم	عامل چهارم	کل مقیاس
ضریب بازآزمایی	۰/۶۲	۰/۶۳	۰/۷۴	۰/۶۶	۰/۸۰
تعداد آزمودنی‌ها	۶۰	۶۰	۶۰	۶۰	۶۰
ضریب تنصیف	۰/۶۹	۰/۶۷	۰/۷۰	۰/۷۱	۰/۸۳
تعداد آزمودنی‌ها	۴۱۱	۴۱۱	۴۱۱	۴۱۱	۴۱۱
ضریب همسانی درونی	۰/۶۵	۰/۶۸	۰/۶۲	۰/۶۶	۰/۸۵
تعداد آزمودنی‌ها	۴۱۱	۴۱۱	۴۱۱	۴۱۱	۴۱۱

بحث

هدف مطالعه حاضر، بررسی ساختار عاملی، روایی و اعتبار پرسشنامه شخصیت مرزی برای اندازه‌گیری رفتارهای مرزی در گستره‌ای از سبک‌های شخصیتی به‌ویژه در اختلال شخصیت مرزی بود. این پرسشنامه به سبب چند ویژگی از جمله مرتبط بودن با نظریه و تحقیق و پوشش دادن بیشتر نشانه‌های مرتبط با شخصیت مرزی، اجرا و نمره گذاری آسان و مناسب بودن تعداد سوال‌ها، به‌عنوان گزینه مناسب جهت آماده‌سازی زمینه استفاده آن انتخاب گردید. ساختار عاملی پرسشنامه شخصیت مرزی (BPI) به روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و با چرخش پروماکس در نمونه‌ای به حجم ۴۱۱ نفر انجام گرفت و چهار عامل استخراج گردید: آشفتگی هویتی، مکانیزم‌های دفاعی اولیه، واقعیت‌آزمایی آسیب‌دیده و ترس از صمیمیت. این سه عامل ۳۲/۱ درصد از واریانس را تبیین کردند. در بحث تحلیل عاملی لازم به ذکر است که تمام روش‌های متنوع تحلیل عاملی با یک ماتریس از همبستگی بین متغیرها براساس الگویی از روابط بین داده‌ها استخراج می‌گردند. اما این روش‌ها بر اساس مفروضه‌های زیربنایی و مسیری که طی آن عوامل استخراج می‌گردند با یکدیگر متفاوت هستند. اصطلاح تحلیل عاملی انواع مختلفی از روش‌ها را در بر می‌گیرد: از جمله تحلیل مؤلفه‌های اصلی و تحلیل عاملی. این دو مجموعه در بسیاری از جهات شبیه هم هستند و به‌جای همدیگر مورد استفاده قرار می‌گیرند [۲۱].

دوره ۵، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۰
مجله علوم رفتاری

براساس پیشینه پژوهش، روش تحلیل عاملی که در ارتباط با این پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفته است، تحلیل مؤلفه‌های اصلی می‌باشد. در این روش هیچ فرض ویژه‌ای در خصوص ساخت زیربنایی متغیرها مورد نیاز نیست و محقق می‌خواهد بداند بهترین ترکیب خطی بین متغیرها چه می‌باشد. منظور از بهترین ترکیب خطی این است که واریانس بیشتری از داده‌ها را به نسبت هر ترکیب خطی دیگری از متغیرها بتواند توجیه کند. بنابراین، اولین مؤلفه اصلی به‌عنوان بهترین چکیده از روابط خطی آشکار شده در داده‌ها مطرح می‌باشد و مؤلفه‌های بعدی ممکن است به‌عنوان ترکیب خطی متغیرها که بیشترین واریانس‌های باقیمانده پس از کنار گذاشتن اثر مؤلفه اول را تبیین می‌کنند، تعریف شود. در تحلیل عوامل چرخش‌های اصلی یا متعامد هستند و یا متمایل. بر اساس مفهوم‌بندی‌های نظری از شخصیت مرزی [۱۶، ۱۷]، صفات (عامل‌های) مرزی مؤلفه‌های کاملاً ناهمبسته‌ای نیستند، همچنین، به‌دلیل وجود رابطه بین عامل‌های استخراج شده در این پژوهش (جدول ۵)، که عدم استقلال کامل عامل‌ها را می‌رساند، چرخش تحلیل عاملی باید از نوع متمایل می‌بود [۲۲] و از بین انواع چرخش‌های متمایل، بنا به توصیه فابریگر و همکاران [۲۳] و تامپسون [۲۴] از روش پروماکس به‌دلیل توان بالای آن در شناسایی عامل‌ها استفاده گردید. همچنین، به‌دلیل این که تحقیقات نشان داده‌اند که ویژگی‌های مرزی متأثر از فرهنگ نیز می‌باشند و علائم آن از جامعه‌ای به جامعه دیگر ممکن است تا

J. Behavioral Sciences Vol. 5, No. 3, Fall 2011

به صورت مطلوب انجام گرفته است. بنابراین، ابزار حاصل از پژوهش حاضر می‌تواند در پژوهش‌های مربوط به شخصیت مرزی در ایران قابلیت کاربرد داشته باشد. ابزار حاصل از این پژوهش می‌تواند به منظور غربال کردن افراد با صفات شخصیت مرزی و نیز به عنوان یک ابزار کمک تشخیصی به کار گرفته شود و از این طریق صرفه‌جویی قابل ملاحظه‌ای در وقت و هزینه متخصصان بالینی ایجاد نماید و احتمال تشخیص‌های اشتباهی را که موجب هزینه‌های هنگفتی برای دولت و افراد جامعه می‌شود، کم نماید. همچنین، از ابزار حاصل از این پژوهش می‌توان در تحقیقات مربوط به اختلالات شخصیت مرزی، افسردگی اساسی و اسکیزوفرنیا سود جست.

تشکر و قدردانی

این تحقیق با استفاده از اعتبارات دانشگاه پیام نور انجام شده است، بدین وسیله از ریاست و اعضای شورای پژوهشی دانشگاه پیام نور استان آذربایجان شرقی قدردانی می‌گردد.

منابع

- 1- American psychiatric association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders [4 rd., Text Revised]. Washington, DC: APA; 2000.
- 2- Sansone RA, Wiederman MW, Sansone LA, The self-harm inventory [SHI]: Development of a scale for identifying self-destructive behaviors and borderline personality disorder. *J Clin Psychol.* 1998;70(54):937-83.
- 3- Zanarini MC. Zanarini rating scale for borderline personality disorder [ZAN-BPD]: A continuous measure of DSM-IV borderline psychopathology. *J Pers Disord.* 2003;17(3):233-42.
- 4- Claridge G, Broks P. Schizotypy and hemisphere function: Theoretical considerations and the measurement of schizotypy. *Pers Indiv Diff.* 1984;5:633-648.
- 5- American psychiatric association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders [3 rd.]. Washington, DC: APA; 1980.
- 6- Leichsenring F. Development and first results of the borderline personality inventory: A self-report instrument for assessing borderline personality organization. *J Pers As.* 1999;73(1):45-63.
- 7- Kernberg OF. Borderline personality organization. *J Am Psychoanal Assoc.* 1967;15:641-85.
- 8- Gunderson JG, Kolb JE. Discriminating features of borderline patients. *Am J Psychiat.* 1978;135:792-96.
- 9- Millon T, Millon C, Davis RD. Millon clinical multiaxial inventory-III [MCMI-III]. Minneapolis, MN: National Computer System; 1994.
- 10- Lenzenverger MF, Clarkin JF, Kernberg OF, Foelch PA. The inventory of personality organization: Psychometric properties, factorial composition, criterion relations with affect aggressive dyscontrol, psychosis proneness and self domain in a nonclinical sample. *Psychol Assess* 2001;13(4):577-91.
- 11- Wilkinson-Ryan T, Westen D. Identity disturbance in borderline personality disorder: An empirical

حدودی متفاوت نیز باشد [۱۶، ۱۷] از روش تحلیل عاملی از نوع اکتشافی استفاده گردید. تحلیل عاملی پرسشنامه همسو با تحقیقات قبلی [۶، ۱۵] نشان داد عامل‌های استخراج شده در جامعه ایرانی هم قابل شناسایی است و این نشان‌دهنده روایی سازه مناسب ابزار مذکور می‌باشد. علاوه بر روایی عاملی، همبستگی عامل‌ها با یکدیگر و با کل مقیاس برای احراز روایی محاسبه گردید و نشان داده شد که همه عامل‌ها با کل مقیاس همبستگی بالایی دارند (بین ۰/۷۱ تا ۰/۸۰) و از طرفی همبستگی بین عامل‌ها بین ۰/۳۷ تا ۰/۴۴ می‌باشد. بنابراین، با این که عامل‌های فوق با کل مقیاس همبستگی بالایی دارند، چون هر کدام عامل‌های جداگانه‌ای هستند، همبستگی پایین و معنادار هم با یکدیگر دارند که حکایت از روایی مطلوب پرسشنامه دارد. در ارتباط با روایی همزمان یافته‌های این تحقیق نشان داد ضرایب حاصل از اجرای همزمان BPI و مقیاس STB به منظور احراز روایی همزمان رضایت‌بخش است.

به منظور مطالعه اعتبار، از سه روش بازآزمایی، تنصیفی و ضریب همسانی درونی استفاده شد. ضریب اعتبار بازآزمایی بدست آمده در فاصله چهار هفته، ۰/۸۰ می‌باشد که ضریب مطلوبی است. همچنین، شاخص ضریب اعتبار به روش‌های تنصیفی و همسانی درونی برای BPI در سطح مطلوبی گزارش گردید. این شاخص‌های اعتبار به شاخص‌های گزارش شده در مطالعه لیشنرینگ [۶] بسیار نزدیک است. تشابه ضرایب اعتبار گزارش شده در تحقیقات مختلف بیانگر آن است که مقیاس BPI زیاد دستخوش تغییرات وضع و حالت نمی‌شود و در طول زمان دارای ثبات کافی می‌باشد و بنابراین در شرایط مختلف زمانی و فرهنگی به نتایج تقریباً مشابهی منجر می‌شود.

در پژوهش حاضر امکان دسترسی به بیماران مبتلا به اختلال شخصیت مرزی میسر نشد و براساس این محدودیت، پیشنهاد می‌گردد ابزار حاضر روی گروه‌های مبتلا به اختلال شخصیت مرزی نیز اعتباریابی گردد، چرا که این ابزار دارای نقطه برشی برای استفاده از آن به عنوان ابزار تشخیصی بالینی نیز می‌باشد. همان‌طور که چپرول و همکاران [۱۵] نیز گزارش کرده‌اند، به نظر می‌رسد الگوهای شخصیت مرزی در نوجوانی متفاوت از بزرگسالی باشد، بنابراین پیشنهاد می‌شود ساختار عاملی پرسشنامه شخصیت مرزی (BPI) در نوجوانان ایرانی هم بررسی شود تا اطلاعات مکملی بر یافته‌های پژوهش حاضر افزوده گردد.

نتیجه گیری

در یک جمع‌بندی کلی، تشابه ضرایب گزارش شده در این تحقیق با ضرایب مؤلفان مقیاس در فرهنگ اصلی نشانگر ساده و سلیس بودن عبارات آزمون چه در زبان انگلیسی و چه در زبان فارسی است و این که انطباق نسخه اصلی با فرهنگ ایرانی

scale in Shiraz university students. *J Fund Ment Health*. 2005;27(7):75-89. [Persian]

18- Jackson M, Claridge G. Reliability and validity of a psychotic trait questionnaire [STQ]. *Brit J Clin Psychol*. 1991;30:311-23.

19- Rawlings D, Claridge G, Freeman JL. Principal components analysis of the schizotypal personality scale [STA] and the borderline personality scale [STB]. *Pers Indiv Diff*. 2001;31:409-19.

20- Shankar R. Borderline Personality Disorder and the psychosis spectrum: A personality and divided visual field study. [Dissertation]. Oxford University; 1998.

21- Tabachnick BG, Fidell LS. Using multivariate statistics (5th Edit). Boston: Pearson Education; 2007.

22- Thorndike RL. Applied psychometric, 1982; Translated: Hooman HA, Tehran; Tehran University Press; 1996. [Persian]

23- Fabrigar LR, Wegener DT, MacCallum RC, Strahan EJ. Evaluating the use of factor analysis in psychological research. *Psychol Method*. 1999;4:272-99.

24- Thompson B. Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and applications. Washington, DC; American Psychological Association; 2004.

investigation. *Am J Psychiat*; 2000;157:528-41.

12- Jorgensen CR. Identity style in patients with borderline personality disorder and normal controls. *J Pers Disord*. 2009;23(2):101-12.

13- Leichsenring F, Kunst K, Hoyer J. Borderline personality organization in violent offenders: Correlation of identity diffusion and primitive defense mechanism with antisocial features, neurotism, and interpersonal problems. *Bull men clin*. 2003;4:314-26.

14- Skodol AE, Gunderson JG, McGlashan TH, Dyck IR, Stout RL, Bender DS. Functional impairment in patients with schizotypal, borderline, avoidant, or obsessive-compulsive personality disorder. *Am J Psychiat*. 2002;159:276-83.

15- Chabrol H, Montovany A, Duconge E, Kallmeyer A, Mullet E, Leichsenring F. Factor structure of the borderline personality inventory in adolescents. *Europ J Psychol As*. 2004;20(1):59-65.

16- Behbahani M, Mohammadi N. Psychometric properties of inventory of personality organization. *J Psychol*. 2007;11(2):185-97. [Persian]

17- Mohammadzadeh A, Goodarzi MA, Taghavi MR, Mollazadeh M. The study of factor structure, validity, reliability and standardization of borderline personality